

David Lynch

David Lynch filmrendező neve védjegy. Látványos sikerek (*Az elefántember; Kék bársony, Vészett a világ, Twin Peaks-tévé sorozat*) és látványos kudarcok (*Dűne, Twin Peaks*-mozi-film) egyaránt kötődnek hozzá – persze, mint az köztudott, igazán nagyot bukni csak az igazán nagyok képesek... David Lynch neve védjegy, így bátran állhat(na) akár önmagában is az Osiris Kiadó gondozásában megjelent kötet borítóján. Az óvatos feltételes módot csupán a munka eredeti címe (*Lynch on Lynch*, szó szerinti fordításban: *Lynch Lynchről*) indokolja, amely (interjú-kötetről lévén szó) jóval informatívabb, ráadásul stílszerűbb is a magyar változatnál. A benne szereplő „páros” (Lynch és Lynch) ugyanis a rendező sajátos eszköz- és szimbólumtárát idézi, amelynek egyik fontos eleme a hős (avagy hősnő) megkettőződése, önmagától való „elidegenedése”.

Az interjú sorozat „hősének” alkotásaira (melyeket egy helyütt „horror film noir”-ként aposztrofál) amúgy is jellemző egyfajta különös kétarcúság: egyszerre populárisak és művésziiek, ösztönösek és precízen kidolgozottak, lokálisak (az észak- vagy közép-nyugati amerikai kisvárosok ízei érződnek rajtuk) és mégis univerzálisak. A rendező megfogalmazása szerint filmjeinek „nincs

kapcsolata sem a kormány, sem Washington, sem a nagyvilág problémáival. Gondjaik-bajaik a világ egy aprócska szeletének gondjai-bajai – ezek jelentős része magában az emberben rejlik.” Legjellemzőbb vonásuk mégis a *rejtélyesség* („Engem mágnesként vonz a rejtély” – mondja Lynch). Ez utóbbi tényező pedig bizonyára alapvetően meghatározza a kötet olvasóinak elvárásait – magyarán lesznek, nem is kevesen, akik az egyes filmekhez szolgáló kulcsokat, „megoldásokat” remélnék a Lynch-csel készült beszélgetésektől. Legjobb, ha rögtön leszögezzük: ezek az olvasók óhatatlanul csalódnak.

Ahogy egy valamire való illuzionista sem leplezi le saját trükkjeit, úgy a vörös szoba és az Útvesztő Hotel megálmodója sem hajlandó kommentálni, ne adj’ Isten értelmezni a keze alól kikerült műveket (érdemes hozzátenni, hogy ez mindkét esetben a közönség érdekét szolgálja, hiszen könnyen elvész a varázs!). A *David Lynch* (vagyis a kötet) érdekessége, hogy David Lynch (vagyis a címszereplő) alig ejt néhány szót az elkészült filmekről – annál többet magáról a munkafolyamatról. Egyfajta atavisztikus, érzéki örömmel tér ki a forgatások legapróbb mozzanataira, a színészek gesztusaira, a társszerzőkkel való együttműködésre vagy a tévétársaságokkal vívott csatákra. Csak akkor vonul defenzívába,

amikor a „hogyan” helyett a „miért”-ről kellene szólnia. Olyan ez, mintha egy festővel társalognánk, akinek csak a festékről van mondanivalója, s nem magukról a képekről. A hasonlat egyébként nem légből kapott: Lynch szabad idejében szívesen ragad ecsetet, s szívesen nyilatkozik a színválasztásról... A szerkesztő, Chris Rodley elkésredett kísérleteket tesz arra, hogy a kulisszatitkoknál valamivel mélyebbre férkőzzön, de beszélgetőtársa bármeddig képes ellenállni – ha kell, akár háromszázötven oldalon keresztül is.

A *David Lynch* tehát elsősorban David Lynch-rajongóknak ajánlható (ez nem pusztán tautológia!), amennyiben alaposabban is meg kívánják ismerkedni a *maestro* gon-

dolatvilágával, s nem érzik becsapva magukat, ha a vérgőzös Mr. Hyde helyett egy józan, kiegyensúlyozott dr. Jekyll fogadja őket. Érdemes továbbá fellapozniuk azoknak, akik maguk is szívesen belekóstolnának a filmkészítés rejtelseibe (hamar kiderül: nem eszik olyan forrón a kását!). Amin pedig mindenkinek érdemes elgondolkodnia: vajon mi lett volna, ha Lynch annak idején beadja a derekát, s George Lucas felkérésének eleget téve elvállalja a *Csillagok háborúja* harmadik (leánykori nevén hatodik) epizódjának rendezését?

PÁPAY GYÖRGY

(Szerkesztette Chris Rodley, fordította Stöbr Lóránt, Osiris Kiadó, Budapest, 2003, 352 oldal, 2480 Ft)